

6. Lehrberger J., Bourbeau L. Machine Translation – Linguistic Characteristics of MT Systems and General Methodology of Evaluation. – Amsterdam, Philadelphia: J. Benjamins Publ. Company, 1988. 214 pp.

7. Rinsche A. Evaluationsverfahren für maschinelle Übersetzungssysteme. Zur Methodik und experimentellen Praxis: Dissertation zur Erlangung des akademischen Grades eines Doktors der Philosophie der Philosophischen Fakultät der Uni Bonn. – St. Augustin: Gradez! Verlag, 1993. 212 S.

Світлана Юхимець

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики,

*Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
Одеса, Україна*

Мурадова Аділа Асіф кизи

здобувач вищої освіти 2 року навчання другого (магістерського) рівня денної форми навчання факультету іноземних мов спеціальності

035 Філологія (Переклад з англійської, китайської українською)

*Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
Одеса, Україна*

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Ключові слова: сучасна теорія перекладу, прикладне перекладознавство, перекладознавча наука.

Традиційно перекладознавство інтерпретується як маргінальна філологічна наука, яка займається проблемами еквівалентності перекладу, моделювання процесу перекладу, визначення перекладацьких стратегій, опису типів перекладу, інвентаризації перекладацьких лакун тощо [1, с. 546–547].

Таке розмаїття проблематики певною мірою пояснюється тим, що деякі галузі цієї науки історично утворилися з практичних потреб, інші – внаслідок еволюції як загальної лінгвістики, так і теорії перекладу.

Без сумніву, тривалий час переклади, що виконувалися з практичних потреб, передусім нехудожні, як правило, не сприяли формуванню єдиної транслатологічної концепції, незважаючи на те, що вони виконували свою надзвичайно важливу й необхідну соціальну функцію. Останнім часом перекладознавство стрімко розвивається.

Дублювання, субтитрування стрімко входить до нашого життя. Не менш важливим є новий напрямок, пов'язаний із розвитком комп'ютерної лінгвістики. Водночас художнього перекладу можна навчитися лише за принципом роби як я, тобто перекладознавство з цих позицій інтерпретується як мистецтво перекладу. Усе це пояснює еkleктичний характер перекладознавчих дисциплін, відсутність цілісної теоретичної бази, широту та розмаїття наукової проблематики.

Мета розвідки – проаналізувати сучасний стан перекладознавства та

визначити перспективи розвитку цієї науки.

Як відомо, в багатьох країнах світу, у тому числі й в Україні, тривалий час загальне мовознавство вважалось основною наукою, здатною обслуговувати вивчення перекладу. Ця думка панувала на початку 50-х рр. ХХ ст. Переклад інтерпретувався передусім з лінгвістичних позицій. У цей період формується лінгвістика перекладу, яка й досі залишається однією з провідних галузей перекладознавства. Однією з найвідоміших праць такого типу є підручник В. Н. Комиссарова “Теория перевода (лингвистические аспекты)” (1990 р.) [5]. Без сумніву, досконале знання мови перекладу є необхідною умовою становлення фахівця зазначеної галузі, хоча широко відомі переклади, які здійснювалися з підрядника.

Сучасний стан теорії перекладу свідчить про те, що надмірний і бездумний розвиток цього напрямку певною мірою зводить нанівець досягнення теорії перекладу. Так, зокрема, з'являється значна кількість наукових робіт, присвячених перекладу складних у стилістичному та стилістичному плані текстів (гра слів, рима, ритм тощо), труднощі перекладу яких викликані передусім особливостями граматичного ладу рідної та іноземної мов. Це предмет зовсім іншої науки – зіставного або порівняльно-історичного мовознавства. Як пишуть російські дослідники Д. М. Бузаджі та В. К. Ланчиков [2; 3], сьогодні такі наукові розробки не тільки не сприяють створенню нових концепцій у перекладознавстві, але й відкидають його далеко назад. Аналогічна ситуація спостерігається і в галузі фахових мов, зокрема щодо перекладу термінів. У таких роботах відбувається підміна предмета дослідження. Замість того, щоб виявляти лінгвістичні стратегії і тактики перекладу відповідно до специфіки мов, увага приділяється конкретним виявам цих закономірностей на тому чи іншому матеріалі.

У цьому аспекті згадані науковці [2; 3] проаналізували дисертації останніх років, присвячені способам і засобам передавання іномовної термінології. Особливу увагу вони звертали на висновки, тобто результати дослідження, та наукову новизну. Було встановлено, що протягом майже 40 років перекладознавство не просунулося і на крок від того, що свого часу було зроблено С. Влаховим і С. Флориним у роботі “Непереводимое в переводе” (російське видання 1980 р.), оскільки нічого принципово нового в науковому плані не було встановлено.

З активним розвитком у 60-і рр. минулого століття прикладної лінгвістики, пов'язаної зі створенням різноманітних корпусів текстів, які завдяки технічному прогресу були об'єктом машинного перекладу, швидко набуває популярності прикладне перекладознавство. Як відомо, уперше ідея машинного перекладу була висунута ще в 30-і роки ХХ ст. майже одночасно у Франції та Радянському Союзі. У 40–50-ті роки у США був проведений перший експеримент з машинного перекладу з російської мови англійською. У 60-і роки прикладні дослідження розпочалися в багатьох інших країнах. При цьому увага зосереджувалася на технічних і програмістських питаннях.

Переклад мав переважно бінарний характер, тобто орієнтувався на

конкретні пари мов та на розробку лише морфологічних і синтаксичних правил перекладу, на формулювання правил перекладу одночасно у вигляді алгоритмічних приписів, а також, як правило, на один варіант перекладу для кожного речення. Наукові здобутки прикладного перекладознавства оприлюднювалися в журналах: “Mechanical Translation” (Camb., з 1954), “T. A. Informations” (P., з 1965; у 1960–1964 pp. виходив за назвою “Traduction automatique”), “Communications of the Association for Computing machinery” (Phil., з 1958), “Научно-техническая информация. Серия 2” (М., з 1961) та ін., а також і збірниках: “Машинный перевод и прикладная лингвистика” (М., з 1959), “Проблемы кибернетики” (М., з 1958) і інших. Такий підхід примушував широко використовувати результати сучасної структурної і математичної лінгвістики, що дало змогу розв’язати основні морфологічні й синтаксичні проблеми. Однак головні труднощі при створенні повністю автоматизованих систем високоякісного перекладу, пов’язані з недостатнім рівнем розробленості семантичної теорії мов, за допомогою якої можна було б точно сформулювати правила обробки змісту і значень речень мови, залишилися нездоланими. На практиці це виявилось в тому, що використовуються спрощені й спеціалізовані системи машинного перекладу, спрямовані на автоматизацію обробки науково-технічної інформації.

Хоча сучасні розробники багато зробили для реалізації висунутих у зазначений період ідей у перекладацьку практику [9]. У 60–70-ті pp. у перекладознавстві виділяються два підрозділи: так зване чисте перекладознавство і прикладне.

“Чисте” – має подвійну мету: по-перше, опис перекладознавчих феноменів у їхньому природному вигляді а, по-друге, розробка принципів опису й пояснення таких феноменів. Перша мета досягається шляхом описових (дескриптивних) методів перекладу, а друга – на основі теорії перекладу. На початку 70-х pp. ХХ ст. в основному завдяки працям Джеймса Холмса на базі дескриптивних методик остаточно складається “чисте” перекладознавство, яке, у свою чергу, може бути: 1) продуктивно орієнтованим при прагненні описати існуючі переклади; 2) процесуально орієнтованим при вивченні ментальних процесів, які мають місце при перекладі, і 3) функціонально орієнтованим, коли є необхідність визначити функцію перекладів у соціокультурному контексті [2].

У подальшому концепцію Дж. Холмса про “чисте” перекладознавство покладено в основу виділення загальної теорії перекладу й аспектичних (часткових) теорій перекладу. Усвідомлення об’єктів аспектичних теорій перекладу значно поглибило уявлення вчених як про підходи та результати процесу перекладу, так і про матеріал і методику проведення доперекладацького, перекладацького та постперекладацького аналізу. Застосований Дж. Холмсом дескриптивний підхід для створення основних аспектичних теорій перекладу базується на обмеженні: 1) засобів, що використовуються при перекладі (машинний / звичайний переклад; письмовий / усний переклад); 2) галузі застосування (або щодо особливих

мовних, або культурних груп); 3) мовного рівня (тобто ярусу мовної системи); 4) типу тексту (літературного перекладу або перекладу Біблії); 5) часу (при зіставленні перекладів раннього періоду з сучасними текстами); 6) предмета перекладу (переклад метафор або ідіом тощо). Прикладне перекладознавство об'єднує комплекс дисциплін, які мають спеціальне практичне застосування: підготовка перекладачів, створення допоміжного ресурсу для перекладу (словники й банки даних), перекладацька політика, що пропонує поради громадськості з таких проблем, як роль перекладачів і перекладів, а також перекладацька критика.

Завдяки працям Дж. Холмса остаточно формуються такі дисципліни, як теорія перекладу та методологія перекладу. Саме з його праць спостерігається, з одного боку, послідовне розмежування теоретичного, описового і прикладного перекладознавства, з іншого, – їх часткова або повна інтеграція. Перекладознавство одночасно може бути нормативним, пропонуючи застосування певних правил перекладу, або описовим (описовим). У цьому плані важко переоцінити внесок Дж. Холмса в перекладознавство.

Проте в 70–80-ті рр., оскільки внаслідок різних факторів стрибка у галузі штучного інтелекту не відбулося, теоретики перекладу знову повертаються до попередніх теоретичних постулатів і методологій, хоча й на оновленому рівні, запозичуючи нові ідеї з інших наук: психології, теорії комунікації, літературознавства, антропології, філософії і особливо культурології. У цей період до кола лінгвістичних проблем долучається формування поняття вторинної мовної особистості. Як зазначає Е. Честермен, ідеї Дж. Холмса набувають особливої актуальності. Переклад розглядається з позицій: 1) продукту розумової діяльності людини, 2) процесу виробництва цього продукту та 3) його функціонування [11]. Важливо, що в цей період текст відходить на другий план, а особистості перекладача надається особливого значення. Е. Честермен пропонує нову назву для перекладознавства, яка підкреслює роль перекладача: “I suggest we could call this TranslaTOR Studies” [там само]. Подальший критичний аналіз праць Дж. Холмса та його послідовників зумовив появу нових галузей перекладознавства, які в радянські часи в Україні з ідеологічних причин майже не були відомі. Це, крім текстології перекладу, ще соціологія перекладу, культурологія перекладу та когнітологія перекладу.

У наш час перекладознавчі дослідження здійснюються за декількома підходами: лінгвістичним, комунікативним, функціональним, психолінгвістичним, когнітивним, полісистемним тощо. Усе це свідчить про те, що вивчення перекладу вийшло далеко за межі однієї дисципліни, тому сьогодні дослідницькі вимоги в цій галузі не можуть бути задоволені існуючою лінгвістичною або, ширше, філологічною сферою. Сучасне перекладознавство за предметом дослідження та термінологічним апаратом межує з багатьма іншими дисциплінами: історія, філософія, семіотика тощо. Останніми роками воно все більш інтегрується з інформатикою.

Це пояснює той факт, що деякі вчені розглядають перекладознавство як міждисциплінарну за своєю природою галузь знання, яка містить елементи як гуманітарних, так і соціальних наук

Отже, сучасне перекладознавство – це міждисциплінарна за своєю природою галузь знання, яка містить текстологічні, когнітологічні, культурологічні та соціологічні складові.

Література

1. Аликина Е. В. Введение в теорию и практику устного последовательного перевода / Елена Вадимовна Аликина. – М. : Восточная книга, 2009. – 192 с.
2. Бузаджи Д. М. Новый взгляд на классификацию переводческих ошибок / Д. М. Бузаджи, В. В. Гусев, В. К. Ланчиков, Д. В. Псурцев. – М. : ВЦП, 2009. – 118 с.
3. Бузаджи Д. М. Скорбный список. О бедах современного российского переводоведения / Д. М. Бузаджи, В. К. Ланчиков // Мосты. – 2012. – № 4 (36). – С. 42–56.
4. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение / Вилен Наумович Комиссаров. – М. : Р. Валент, 2011. – 410 с.
5. Львовская З. Д. Современные проблемы перевода / Зинаида Давыдовна Львовская; [пер. с исп. В. А. Иовенко]. – М. : Изд-во URSS, 2007. – 220 с.
6. Мещеряков А. Стать японцем / Александр Мещеряков. – М.: Изд-во Эксмо, 2012. – 432 с.
7. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія / Олена Олександрівна Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2010. – 844 с.
8. Соловьева А. В. Профессиональный перевод с помощью компьютера (+ CD) / Анна Викторовна Соловьева. – СПб. : Издательский дом “Питер”, 2008. – 160 с.
9. Хайруллин В. И. Перевод и фреймы / В. И. Хайруллин. – М. : Издательство Книжный дом “ЛИБРОКОМ”, 2010. – 144 с.
10. Chesterman A. The Name and Nature of Translator Studies [Online] / Chesterman Andrew. – URL: http://download2.hermes.asb.dk/archive/download/hermes-42-2-chesterman_net.pdf
11. Holmes J. S. The Name and Nature of Translation Studies / J. S. Holmes // Papers on Literary Translation and Translation Studies. – Amsterdam : Rodopi, 1972. – P. 67–80. 13. Munday J. Introducing Translation Studies : Theories and Applications / Jeremy Munday. – N. Y. : Routledge, 2001, 2008. – 240 p.

杨科蕙

学士学位、南方师范大学孔院志愿者教师、
南方师范大学孔院、
北京、中国

对应用型汉俄双语人才培养模式的若干思考

关键字：应用型、汉俄双语、人才培养

引言：近年来，中国同俄语国家在经济、政治、教育、文化等领域的交流越来越频繁。交流的形式和内容也愈加丰富，汉语及俄语人才需求呈上升趋势。然而，根据中国及俄语国家的高校毕业生就业信息统计显示，仍有不少学生面临就业难题和工作环境不理想的困境。当下为满足社会及就业市场的需求，应用型人才的培养成为各高校面临的主要问题。所谓应用型人才是